

AZ EXECUTIVE OUTCOMES TEVÉKENYSÉGE SIERRA LEONÉBAN

Tanulmányom célja egy katonai magánvállalat [PMC – Private Military Company], az Executive Outcomes [EO] bemutatása, különös tekintettel a cég Sierra Leone-i polgárháborúban való részvételére. Az utóbbi években számos botrány kapcsán kerültek a sajtó figyelmének kereszttüzébe az ilyen típusú vállalatok. Tevékenységük miatt – joggal vagy igazságtalanul – sok kritikát kaptak és kapnak a mai napig a helyi vagy nyugati közvélemény részéről, a média pedig – pejoratív módon – gyakorta zsoldosként utal rájuk és alkalmazottaikat is csak pénzért harcoló fegyvereseknek tartja. Az kétségtelen, hogy szoros összefüggés van a zsoldosság és a katonai magánvállalkozók között, de a két fogalom közti határ egyértelműen meghúzható. A magánvállalatok és a zsoldosok között az a legfőbb különbség, hogy a magánvállalatok csakis legitim állami szereplők számára nyújtanak szolgáltatásokat, míg a zsoldosoknál nincs ilyen megkötés.¹ A zsoldost a pénzen kívül nem motiválja semmi, így akár illegitim, nem állami szereplők számára is szolgálatot teljesíthet.

Az elmúlt évtizedben, elsősorban az iraki és afganisztáni háborúk kapcsán, főként a Blackwater, az MPRI, a Halliburton vagy a Kellogg, Brown & Root szerepeltek a napi híradásokban. A „szakma” alapjait lefektető vállalat, az Executive Outcomes azonban alig ismert a szélesebb közvélemény, vagy akár szűkebb szakma számára. A cég a kilencvenes években működött, fő tevékenységi területe Afrika volt.

Mik is azok a katonai magánvállalatok? Olyan bejegyzett, profitorientált, magánkézben lévő vállalatok, melyek szerződéses alapon katonai jellegű szolgáltatásokat nyújtanak elsősorban államok és nemzetközi szervezetek számára. Tehát „egy magánvállalat, amely – nyereségességi alapon – olyan szolgáltatásokat nyújt, amelyeket korábban a nemzeti hadseregek láttak el, beleértve a katonai kiképzést, hírszerzést, logisztikát, támadóharcot, illetve a konfliktuszónán belüli őrzésvédelmet is.”^{2,3} A katonai magánvállalatok lényege, hogy olyan feladatok ellátására jogosultak, amelyek alapvetően az állam hatáskörébe tartoznak, ám a felhatalmazott személyek katonák vagy rendőrök helyett polgári, civil alkalmazottak.

SIERRA LEONE-I KONFLIKTUS

Sierra Leone Afrika nyugati partján helyezkedik el, szomszédos Libériával és Guineával. Területe 71740 km², lakossága 1991-ben 4,3 millió fő volt. Az ország híres gazdag gyémántbányáiról, de jelentős bauxit és titánium tartalékokkal is rendelkezik. Mindezek ellenére a mai napig nagyon magas az éhezők száma, és az egészségügyi állapotok lesújtóak. A CIA adatai alapján a lakosság 70,1%-a még ma is nincstelen.⁴ Sierra Leone élhetőség szempontjából az utolsó helyeken végzett az ENSZ HDR⁵ jelentésében, pedig ásványkincsei Afrika egyik leggazdagabb országává tehetnék.

Az Egyesült Királyság 1961-es kivonulása után az ország nem tudta stabilizálni politikai berendezkedését. 1971-ben sorozatos puccskísérletek után Siaka Stevens ragadta magához a hatalmat, aki az ország államformáját névlegesen „köztársaságban” határozta meg. 14 évig volt elnök, ez alatt vaskézrel vezette az országot. 80 évesen mondott le 1985-ben, utódját Joseph Momoh tábornokot is ő nevezte ki. Momoh megpróbálkozott a többpártrendszer bevezetésével, illetve kísérletet tett egy működőképes demokrácia kialakítására, de sikerült az ország stabilizációjára, leginkább a mér-

¹ Dr. Lattmann Tamás nemzetközi jogász segített a fogalmak tisztázásában. Eljárás alatt álló doktori disszertációjában egy egész fejezet szentel ennek a kérdéskörnek. A szerző engedélyével betekintést nyerhettem munkájába.

² VARGA Krisztián: A katonai szolgáltatóipar, elérhető: http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2005/4/2005_4_27.html (2012.10.10.)

³ Fred SCHREIER – Marina Caparini: *Privatising Security: Law Practice and Governance of Private Military and Security Companies*. Genf: DCAF, 2005. 18. o. (Fordította Varga Krisztián.)

⁴ CIA World Factbook, Sierra Leone, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sl.html> (2012.10.12.)

⁵ Human Development Report – Emberi fejlettségi jelentés. Sierra Leone HDI (Human Development Index avagy Emberi fejlettségi mutató) értéke átlagosan 0,336, ha az 1980 és 2011 közötti időszakot vizsgáljuk, ezzel az ország 187-ből a 180. helyen végzett. Összehasonlításként Magyarország értéke 0,816 amivel a 38. helyen szerepel. Az adatbázis elérhető: <http://hdr.undp.org/en/data/trends/> 2012. okt. 26

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

téktelen korrupció miatt. Mindeközben a poszt-szovjet államokból addig sosem látott fegyverexport indult meg a hideg-háború végének következményeként.⁶ Az egyik leghíresebb „kiürítés” 1990-ben, a volt NDK (Német Demokratikus Köztársaság) területén volt. „Rakéta fegyverzetű hadihajót 200 000 dollárért, míg gépkarabélyt már 60 dollárért is lehetett venni.” A helyzet Afrikában is hasonló volt, ott egy felújított T-55-ös harckocsi 40 000 dollárba került.⁷ (Ez ma hozzávetőleg 10 millió Ft, egy jobb autó ára.) Ez tette lehetővé, hogy rengeteg fegyver került „rossz kezekbe” (terroristákhoz, hadurakhoz vagy paramilitáris szervezetekhez), ami hozzájárult a helyi konfliktusok eszkalálódásához.

Az 1990-es évek elején Sierra Leonében küszöbön állt egy polgárháború. Megszerveződött a RUF [Revolutionary United Front], a Forradalmi Egyesült Front. A háború akkor kezdődött, amikor a szomszédos libériai konfliktusok miatt a „Nyugat-Afrikai Államok Gazdasági Közössége” regionális szervezet Sierra Leone fővárosába, Freetown-ba telepített egy bázist a fegyveres ECOMOG⁸ alkalmazásával. Emiatt a szomszédos libériai lázadó parancsnok Charles Taylor felvette a kapcsolatot a RUF kormányellenes vezetőjével, a „patrióta” Foday Sankohkal és 1991-ben kirobbant a polgárháború.⁹ Taylor így lefoglalta az ECOMOG-ot és az ásványi nyersanyagokban gazdag területek fölötti irányítás átvételére is lehetősége adódott. Sankoh karizmatikus figura volt, hazafias beszédei megnyerték a nyomorúságban élő fiatalokat a RUF számára. Az „idegen kizsákmányolás” megszüntetését elsősorban a gyémántbányák megszerzésével kívánta megoldani. A megszerzett drágakövekkel pedig tovább finanszírozhatták a hadicselekményeket. Innen ered a „véres gyémánt” kifejezés.¹⁰ A RUF térnyerését nagyban elősegítette, hogy az állami hadsereg csupán jelképes volt, mert a politikai vezetés tartott egy katonai hatalomátvételtől. A kormány így képtelen volt szembeszállni a Taylor által pénzzel és fegyverrel támogatott lázadókkal, akik brutális kegyetlenséggel öltek meg bárkit, aki az útjukba került és városról városra haladva vették át az irányítást.¹¹

A reménytelennek tűnő helyzetben a hadsereg, Valentine Strasser százados vezetésével végül megszervezte a „Nemzeti Ideiglenes Kormányzótanácsot” [NPRC – National Provisional Ruling Council], átvette a politikai irányítást az országban és szükségállapotot rendelt el. Azonban Kormányzótanács fő célja is csupán a gyémántbányák fölötti ellenőrzés megszerzése volt. A kormány részéről több kétségbeesett kísérlet történt annak érdekében, hogy valamilyen használható erőt állítsanak szembe az egyre sikeresebb RUF csapataival szemben. A politikai vezetés az évek óta elhanyagolt hadseregben nem bízva nyugati nagyhatalmaktól kért segítséget. Az Egyesült Államok 1993-as szomáliai kudarca, főleg annak belpolitikai következményei¹² azonban óvatosságra intette a nyugati országokat.¹³ Az ENSZ kapacitás híján nem volt képes megfelelő szinten kezelni a konfliktust, ezért az ECOMOG kezébe adta az irányítást, amelynek azonban csupán 9 000 rosszul felszerelt nigériai katona állt rendelkezésére.¹⁴ A kormány ekkor, 1995 májusában fordult a Dél-afrikai székhelyű Executive Outcomes-hoz.

AZ EXECUTIVE OUTCOMES

Az Executive Outcomes a katonai erőt biztosító vállalatok mintapéldánya volt. Az ilyen jellegű vállalatok alkalmazottai katonai tanácsadás és kiképzés mellett közvetlenül is részt vehettek egy adott konfliktusban. A megrendelőik általában

⁶ Készült egy remek film erről a témáról Nicolas Cage főszereplésével, Lord of War címmel (2005)

⁷ Peter W. SINGER: Corporate Warriors; The Rise of the Privatized Military Industry. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003.p.53-54.

⁸ Az ECOMOG - Economic Community of West African States Monitoring Group – vagyis a Nyugat-afrikai államok gazdasági közösség felügyelő csoportja, magyarán fegyveres ereje. (Mint a NATO-nak a KFOR)

⁹ DEZSŐ András – Sierra Leone – Megcsonkítva, Index elérhető: <http://konfliktus.index.hu/megcsonkítva.htm> (2012.10. 23.)

¹⁰ Véres gyémántok alatt olyan gyémántokra értünk, amelyek azért kerültek – illegális úton – kereskedelmi forgalomba, hogy azon lázadó csoportok fegyvereket vegyenek.

¹¹ SINGER p 110-112.

¹² Ez volt az ún. Szomália szindróma, a „Vietnám szindróma” újbóli megjelenése. A média által közvetített adások hatására a közvélemény szembesült a vietnámi háború szörnyűségeivel és követelte a háború befejezését. Szomália esetében is megfigyelhető volt ez a jelenség.

¹³ NÉNYEI Judit Békefenntartók zrt.? in. Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata VI. évfolyam 2009/4. szám 21. oldal elérhető www.kul-vilag.hu/2009/04/nenyei.pdf (2012. 10. 15.)

¹⁴ SINGER, i.m. p 60

nem rendelkeztek a szükséges katonai képességekkel, vagy azonnali katonai beavatkozást igényeltek,¹⁵ ezért haderejük kiegészítéseként, vagy akár helyettesítéseként is működhettek az ehhez hasonló cégek.¹⁶ Jellemzően olyan harmadik világbeli államokban kerültek alkalmazásra, ahol a belső konfliktusok polgárháborúhoz vezettek. A cég közvetlenül a Sierra Leone-i megbízás előtt az angolai kormány helyzetét stabilizálta. Tevékenységi területe ezek mellett kiterjedt Ugandára, Botswanára, Zambiára, Etiópiára, Namíbiára, Lesothóra és Dél-Afrikára is.¹⁷

Az Executive Outcomes-t Eeben Barlow alapította, aki korábban a dél-afrikai különleges erőknél, a South African Defence Forces-nál [SADF], azon belül a hírhedt 32. „Bivaly” zászlóaljnál szolgált. (Ezen alakulat feladatai közé tartozott a környező államokkal közös határok mentén kialakuló konfliktusok rendezése, illetve a lázadók felkutatása és likvidálása.) Dél-Afrikában is rendszerváltás ment végbe a '90-es években. Az apartheid rendszer¹⁸ szétesésével több – addig aktívan működő és komoly harci tapasztalattal rendelkező – különleges alakulatot feloszlattak.¹⁹ Ezek közé tartozott a „Felderítő Kommandó”, vagy a 32. zászlóalj is. Barlow felfedezte a biztonsági piacban rejlő új lehetőségeket, és megalapította cégét. A hirtelen kialakult munkaerő felesleget könnyedén ki tudta használni: a feloszlott alakulatok tagjai közül válogatta ki munkatársait és alkalmazottait. Ez több szempontból is hasznosnak bizonyult, hiszen a már fennálló hierarchia, a hasonló kiképzés, az összeszokottság, a missziós tapasztalatok nagyon sokat számítottak. Barlow állítása szerint több mint 500 katonai tanácsadó és 3000 magasan képzett, korábban különleges erőknél szolgáló katona állt rendelkezésére.²⁰ A cég jó politikai kapcsolatai révén²¹ igen sok megbízást kapott és több multinacionális vállalattal állt szoros kapcsolatban.²² Az EO általában költséghatékony módon orosz fegyvereket alkalmazott, mert a hidegháború alatt keletkezett szovjet túltermelés miatt olcsón és könnyedén hozzájuthattak a megbízhatónak tartott eszközökhöz. Barlow egy igazi „modern Wallenstein”-ként egyszerre volt remek stratégia, innovatív hadseregszervező és üzletember.

AZ EO SAJÁT HONLAPJÁN A KÖVETKEZŐKÉPPEN JELLEMEZTE MUNKAMENETÉT:²³

Az EO konzultál a megbízóval, majd körvonalazza a problémát. Begyűjti a szükséges információt a megfelelő eljárások és eszközök kiválasztásához. Vázolja a megoldási lehetőségeket és a szolgáltatás költségeit. Ha a megbízó elfogadja az EO javaslatát, akkor a cég nekilát az eszközök beszerzéséhez és felkészítéséhez, majd kezeli az adott problémát. Professzionális és bizalmas szolgáltatásait legitím kormányoknak nyújtja, a béke, az integritás és a biztonság jegyében.

TÖBBEK KÖZÖTT A KÖVETKEZŐ KULCSFONTOSAGÚ SZOLGÁLTATÁSOK NYÚJTÁSÁRA KÉPES:

- Hadműveleti és harcászati szintű katonai támogatás nyújtása.
- Kifinomult katonai kiképzési rendszerek földi, légi és vízi hadviseléshez.
- Békefenntartási vagy kikényszerítési szolgáltatások.
- Fegyverválasztási tanácsadás (és eszközök beszerzése) katonai erőknél.
- Paramilitáris szolgáltatások.
- Professzionális katonai tanácsadás.

¹⁵ VARGA i.m.

¹⁶ SINGER *Corporate Warriors*, p 94.

¹⁷ Global Security: Executive Outcomes, elérhető: http://www.globalsecurity.org/military/world/para/executive_outcomes.htm (2012.10.20.)

¹⁸ Az apartheid rendszer Dél-Afrikában 1948-1994 között fennálló faji megkülönböztetésen alapuló rendszer volt, amit a betelepült, főként brit és holland lakosság hozott létre a létszámfölényben lévő fekete lakosság szegregálására végett. (1911-ben az ország 6 millió lakosából 4 millió volt fekete.) Erről bővebben itt: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/az_apartheid_del_afrikaban/ (2012. 10. 21.)

¹⁹ Anthony C. LOBAIDO – Executive Outcomes, WND 1998. elérhető <http://www.wnd.com/1998/08/3290/> (2012.10.20.)

²⁰ A. C. LOBAIDO, i.m.

²¹ Elsősorban az Egyesült Királyságról van szó, Dél-Afrikában az új politikai vezetés nem támogatta ezeknek a cégeknek a működését.

²² SINGER 101.

²³ Az EO honlapja már régen megszűnt, de ha az internetes archívumban az 1998-ban fellelhető oldalra keresünk, akkor még megtalálhatjuk.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Az Executive Outcomes Sierra Leone esetében is mérlegelt és 15 millió dollárban állapította meg a RUF visszaverésének és a politikai vezetés stabilizációjának az árát, amit a Strasser vezetésű kormány el is fogadott.²⁴ Először 180 EO alkalmazottat szerződtettek az egy éves misszióra, majd ezt később meghosszabbították és a személyi állományt is növelték. Így az EO 21 hónapig tartózkodott Sierra Leonében, nagyjából 300 főt alkalmazva, ami összesen 35 millió dollárba került az államnak.²⁵ Ez az összeg az éves védelmi költségvetés egyharmada volt.²⁶ Ebből az összegből az EO az összes gazdaságilag fontos területet visszafoglalta és stabilizálta a kormány pozícióját. 1996-ban a stabilitás első jeleként többpárti választásokat tartottak az országban, és Julius Bio tábornok lett az új kormányfő. A RUF októberben megszegte a békéről szóló megállapodást, ezért az EO ellentámadásba lendült, és megsemmisítette a RUF főhadiszállását az ország délkeleti részében.²⁷ Az újabb béke megállapodás már mindkét oldal fegyveres erejének leépítését magába foglalta, így az EO tevékenysége is véget ért Sierra Leonében. A misszió egyértelmű sikerrel zárult. Egy hét alatt kiszorították a lázadókat, egy hónapon belül átvették a Kono körzetben lévő gyémántbányák felett az irányítást, és három hónap alatt minden létfonosságú területet visszafoglaltak.²⁸ Mindössze 20 embert veszítettek (a baleseteket és a betegségeket beleértve), míg a RUF erői több száz halottal, sebesülttel és több mint ezer dezertőrrel csökkentek.

Az EO jól felszerelt, tapasztalt, összeszokott csapatai az irreguláris hadviselés²⁹ elemeit is bevetették a harcok során, de sokszor nyílt ütközetekre kényszerítették a RUF embereit. A bevetéseken óriási előnyt jelentett az EO egyik testvércége az Ibis Air a támogatása, amely orosz Mi-24 (Hind) harci helikoptereket és csapásmérő vadászgépeket vetett be a konfliktusban. Az EO emberei gyakorta együtt dolgoztak az ECOMOG-gal, illetve a helyi erők toborzásában és kiképzésében is részt vettek, így jött létre a Kamajor milícia is. A másik nagyon fontos tényező a sikerek szempontjából a hírszerzés eredményessége volt. Részletes adatokat gyűjtöttek a lázadók tevékenységéről, pl. egy Skymaster Cessna repülőgép vagy a helyi lakosság segítségének igénybevételével.³⁰ Az adatok alapján pontosan fel tudták mérni, hogy hol lehet érzékeny csapást mérni a lázadó erőkre, és ezeket utána az ECOMOG Alpha Jet típusú könnyű csapásmérő repülőgépeinek a segítségével végre is hajtották.³¹ A gyengén képzett és széttagolt, gyakran gyerekkatonákat alkalmazó RUF nem tudta kezelni a helyzetet, ezért gyors visszavonulásra és tárgyalásra kényszerült.

A sikernek azonban volt egy „árnyékos” oldala is. A kormány a havi 1,8 millió dollárba rúgó költségeket az első 8 hónapban egyáltalán nem tudta fizetni. (Az első 15,7 milliós részletet 1996-ban fizették ki.) Az EO mindezek ellenére folytatta a tevékenységét, amelynek okára csak később derült fény.³² Az adósság kiegyenlítése fejében az országban megjelent a Branch Energy nevezetű gyémánt-kitermelő vállalat, amely 25 évre kitermelési koncessziót³³ szerzett az egész Kono területre. A cégről aztán kiderült, hogy ugyanúgy a „Strategic Resources Corporation”³⁴ tagja, mint az EO, vagy a

²⁴ SINGER p. 112.

²⁵ i.m. p. 112.

²⁶ A Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) vagyis a „Stockholmi Nemzetközi Béke Kutató Intézetének felmérése alapján <http://www.indexmundi.com/facts/sierra-leone/military-expenditure> (2012.10.20.)

²⁷ SINGER p. 114.

²⁸ Ian SMILLIE, Lansana GBERIE, Ralph HAZLETON: *Heart of the Matter, Sierra Leone, Diamonds & Human Security*, Partnership Africa Canada, 2000. január, p. 59. elérhető: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter-full-2000-01-eng.pdf (2012.10.23)

²⁹ Az irreguláris hadviselés a 19. században megjelent és azóta fejlődő hadikultúra. Indirekt hadviselési forma. Fő célja az ellenség kifárasztása. Tipikus elemei a rajtaütés, rejtőzködés, a csapdák állítása, a zavarkeltés. Legnagyobb alakjai: Arabiaia Lawrence, Mao Ce-Tung, a vietnámi Giap tábornok vagy Che Guevara.

³⁰ Tom COOPER & Court CHICK: *Sierra Leone 1990-2002*, ACIG journal, elérhető: http://www.acig.org/artman/publish/printer_462.shtml (2012.10.20.)

³¹ SINGER p. 116.

³² Mark SHAW: „The Middleman”: War Supply Networks in Sierra Leone and Angola. Clingendael, Netherlands Institute of International Affairs, 2003 p. 41-42. elérhető: http://www.clingendael.nl/publications/2003/20030300_cru_working_paper_10.pdf, (2012-10-23.)

³³ A koncesszió egy pályázat útján elnyerhető sajátos engedélyezés melynek alapján az állam valamely tevékenységének jogát (ez esetben a bányászati jogot)úgy engedi át, hogy a jogosultnak részleges piaci monopóliumot biztosít.

³⁴ Az SRC honlapja: <http://www.sri-hq.com> elérhető: 2012. okt. 10

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

már említett Ibis Air.³⁵ A kitermelést, biztonságát és a légi szállítást sem más, mint az EO biztosította, az Ibis Air közreműködésével.³⁶ A legszembetűnőbb kapcsolat a vállalatok között, hogy a Branch Energy közre játszott az EO és a Strasser kormányzat közötti megállapodás létrehozásában is.³⁷ Problémaként jelentkezett továbbá, hogy a cég kivonulása után az általuk kiképzett civil milíciák, pl. a Kamajorok³⁸ is fosztogatásokba keveredtek.

Ezek a visszasságok voltak a fő okai annak, hogy az EO és a katonai magánvállalatok sok negatív kritikát kaptak, hiszen így felmerül annak a lehetősége, hogy a hasonló cégek a továbbiakban könnyedén visszaélhetnek a háborúk szempontjából esetlegesen döntő szerepükkel, vagyis az államok kiszolgáltatottságával. Az Executive Outcomes-nak akár érdeke lehetett volna egy elhúzódó konfliktus fenntartása, hogy a tehetetlen állam ellenőrzésének hiányát kihasználva „kifoszthassák” a bányákat, azonban vállalt feladatát gyors és professzionális módon látta el. Egy jól működő állami hadsereg megfelelő szintű kiképzése éveket is igénybe vehetett volna és a kiképzésre alkalmas személyzet és eszköztár is hiányzott. Megfigyelhető, hogy milyen sokat számított az, hogy az EO rövid időn belül a kormány rendelkezésére tudott állni. Ez a katonai magánvállalatok egyik legnagyobb előnye. A cég egyértelműen megakadályozta, hogy az ország egy elhúzódó háborúba bonyolódjon, aminek beláthatatlan következményei lehettek volna a polgári lakosságra, az infrastruktúrára, vagy a gazdaságra nézve.³⁹ Sajnálatos módon az EO kivonulása után pontosan az történt, amit a szakértők megjósoltak: egy katonai puccs után az indulatok ismét elszabadultak, és a gyakorlatban is megmutatkoztak az elhúzódó háborúk borzalmai, de ahhoz az EO-nak már nem volt köze.

1999-ben az Executive Outcomes megszűnt létezni. A vállalat soha sem tudta magáról lemosni az apartheid rendszerrel kapcsolatos múltját és az új dél-afrikai kormányzat sem nézte jó szemmel tevékenységét. El tudom képzelni, hogy ennek hátterével kapcsolatban is párhuzamot vonhatunk Wallenstein-nel, aki megerősödésével tehernek és potenciális veszélyforrásnak bizonyult az uralkodó szemében. Elképzelhető, hogy Executive Outcomes hasonló gondolatokat ébresztett a dél-afrikai demokratikus vezetésben, ugyanis 1998-ban létrejött egy rendelkezés, a „Regulation of Foreign Military Assistance Act”⁴⁰, amely – kissé felületesen – lényegében zsoldosként jelölte meg az EO alkalmazottait és ellehetlenítette a cég legális működését.

A HÁBORÚ VÉGE

Bár az EO 1997-ben kivonult az országból és az egészen 2002-ig tartó háborúban nem vett részt, úgy gondolom, hogy érdemes néhány szót ejteni erről az időszakról is.

A béke nem tartott sokáig, ugyanis a RUF szövetségzett a „Fegyveres Erők Forradalmi Tanácsával” [AFRC – Armed Forces Revolutionary Council] és államcsínyt hajtott végre. Ekkor már az ENSZ is felfigyelt az eseményekre és 1997 májusában fegyverembargót rendelt el. Megtiltotta a katonai eszközök valamint az üzemanyag importját, illetve az AFRC tagjainak tilos volt elhagyniuk az országot.⁴¹ Első körben a 10 000 fővel kibővített ECOMOG-ra bízta a rendelet betartását.

1997-ben a Sierra Leone-i kormány az Egyesült Királyságban bejegyzett Sandline International segítségéhez fordult. A Sandline tevékenysége, illetve az, ahogy feladatait ellátta nagyban hasonlított az EO-hoz, ami nem is meglepő, hiszen

³⁵ GIBER Máttyás – A gyémánt szerepe a Sierra-Leone-i polgárháborúban: in Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata III. évfolyam 2006/3-4. szám p. 104-105. elérhető: www.kul-vilag.hu/2006/0304/giber.pdf (2012.10.20.)

³⁶ GIBER p. 104.

³⁷ uo.

³⁸ Itt megjegyzem, hogy híradások szerint most újrászerveződnek a Kamajorok, hogy az elkövetkező 2012-es választásokon támogathassák valamelyik pártot. A cikk szerint valószínűsíthetően a legtöbb pénzt ígérő párt mellett foglalnak majd állást. A cikk elérhető: <http://allafrica.com/stories/201110250697.html> letöltés ideje: (2012. 10. 24.)

³⁹ Hosszú távon azért nem tudta megakadályozni, mert a cég kivonult a térségből.

⁴⁰ Az „Idegen hadseregek alkalmazására vonatkozó korlátozások. A dokumentum letölthető: <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=70672> (2012. okt. 25.)

⁴¹ COOPER, i.m.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

ez a cég is a Strategic Resources Corporation tulajdonát képezte.^{42 43} Az általuk frissen kiképzett helyi milícia a Civil Védelmi Erők (Civilian Defense Forces – CDF) és az ECOMOG segítségével felszabadították Freetown-t. Az ENSZ elítélte az Egyesült Királyság tevékenységét, mert megsértették a fegyverembargót, amikor a Sandline fegyvereket szállított az országba. Ez a brit külpolitika válságához vezetett. Végül az ENSZ létrehozta az UNAMSIL-t (United Nations Mission in Sierra Leone) és 1 milliárd USD-ban határozta meg a misszió költségvetési keretét.⁴⁴ 1999-ben egy 6 000 fős kontingenst telepítettek az országba.⁴⁵ Ez a létszám később 18 000 főre bővült. Az UNAMSIL feladata volt a kormány támogatása és a segélycsomagok célba juttatása. 2000-ben 500 ENSZ békefenntartót ejtettek foglyul a RUF és az AFRC erői, ekkor már brit beavatkozásra is sor került. A fegyveres harcok végül egészen 2002-ig elnyúltak,⁴⁶ így bekövetkezett az az elhúzódó konfliktus, amitől az EO működése alatt is tartottak, és ami végül legkevesebb 50-70 000 polgári áldozathoz vezetett.

FORRÁSJEGYZÉK:

SINGER, Peter W.: *Corporate Warriors; The Rise of the Privatized Military Industry*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003.

ISENBERG, David: *Shadow force*, Praeger Security International, Westport, Connecticut, London, 2009.

BURK, James: *Gondolatok a hidegháború végéről*, in. Civil-katonai kapcsolatok a tudományok határán, szerk. MOLNÁR Ferenc, TÁLAS Péter, Zrínyi Kiadó Budapest, 2006.

MOSKOS, Charles C.: *A posztmodern haderő felé: Az Egyesült Államok, mint paradigma*, in. Civil-katonai kapcsolatok a tudományok határán, szerk. MOLNÁR Ferenc, TÁLAS Péter, Zrínyi Kiadó Budapest, 2006.

Sierra Leone, *Environment, Conflict and Peacebuilding Assessment*, Technical Report, UNEP 2010.

Larry J. Woods and Colonel Timothy R. Reese: *Military Interventions in Sierra Leone: Lessons From a Failed State*, The Long War Series Occasional Paper 28

Nemzetközi biztonság, Fogalmak A-tól Z-ig, szerk.: GÄRTNER, Heinz, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005.

CSETE Zsolt: *A katonai magánvállalatok alkalmazásának gyakorlata, különös tekintettel az Egyesült Államokra*, ZMNE Szakdolgozat, 2011.

HEGEDŰS Péter, SZABÓ Zoltán: *Zsoldosok*, Interpressmagazin. elérhető:

<http://www.interpressmagazin.hu/index.php?page=archivum&cid=291> (2012. 10. 20.)

Eeben Barlow saját blogja: <http://eebenbarlowsmilitaryandsecurityblog.blogspot.hu/> (2012. 10. 20.)

A katonai magánvállalatokat vállalkozói szempontból bemutató blog: <http://feraljundi.com/> (2012.10.26)

Államok és államkudarcok a globalizálódó világban, Szerk.: MARTON Péter, Teleki László Intézet Külpolitikai Tanulmányok Központja, elérhető: http://www.kulugyiintezet.hu/doc/files/Projektek/Allamkudarc/TLI_KTK_Allamokesallamkudarcok.pdf (2012. 10. 21.)

⁴² SINGER, p. 113.

⁴³ Egyesek szerint ez egészen konkrétan az EO volt, csupán átnevezte magát és átköltözött az Egyesült Királyságba ahol semmilyen rendelet nem tiltotta a működését. Barlow egyébként is jó kapcsolatokat ápolt a brit politikai vezetéssel, így ennek lehet valóságalapja.

⁴⁴ NÉNYEI, i.m.

⁴⁵ SMILLIE, i.m. p.6.

⁴⁶ SINGER p. 114-115

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

- The United States Army in Somalia in 1992-1994.* elérhető: <http://www.history.army.mil/brochures/Somalia/Somalia.htm#p26> elérhető (2012. 10. 22.)
- NÉNYEI Judit Békefenntartók zrt.? in. *Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata* VI. évfolyam 2009/4. szám 21. oldal elérhető www.kul-vilag.hu/2009/04/nenyei.pdf
- Egyesült Nemzetek Szervezete, Biztonsági Tanács honlapja, elérhető: <http://www.un.org/en/sc/> (2012.10.26.)
- Jody Ray BENNETT: *Somalia jumps on private security bandwagon*, 2009 nov. Security Watch, elérhető: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Security-Watch/Articles/Detail/?id=109808> (2012. 10. 22.)
- VARGA Krisztián: *Katonai szolgáltatóipar*, elérhető: http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/4/2005_4_27.html (2012 10. 10.)
- S. ZAMPAERLLI: *Contractors on the Battlefield: What have we signed up for? Air War College Repot*, 1999. március, elérhető: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA369491 (2012.10.25.)
- LINDER Bálint: *Háború Gebinge - Interjú Varga Krisztiánnal*, elérhető: http://magyararancs.hu/belpol/haboru_gebinbe_-_katonai_maganvallalatok_-_hosszu_alvallalkozoi_lanc_-_varga_krisztian_politologus_az_elte_ajtk_politikatudomanyi_intezetenek_eloadoja-71828
- VARGA Krisztián: *Katonai biztonsági magánvállalatok amerikai alkalmazása Irakban, in. Nemzet és Biztonság, 2009.* elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=235 (2012.10.10.)
- Fred SCHREIER – Marina Caparini: *Privatising Security: Law Practice and Governance of Private Military and Security Companies.* Genf: DCAF, 2005. (Fordította Varga Krisztián.)
- KARÁCSONY Veronika: *A biztonság privatizálása, Nemzet és biztonság* 2008. január, www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=6, (2012.10.11.)
- ECOMOG, elérhető: <http://www.iss.co.za/pubs/monographs/no44/ecomog.html> (2012.10.27.)
- UNAMSIL misszió honlapja, elérhető: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamsil/> (2012.10.26.)
- Executive Outcomes, elérhető: <http://web.archive.org/web/19980703122319/http://www.eo.com/miserv/miserv2.html> (2012.10.27.)
- Sandline International, elérhető: <http://www.sandline.com/site/> (2012.10.27.)
- Global Security: Executive Outcomes, elérhető: http://www.globalsecurity.org/military/world/para/executive_outcomes.htm (2012.10.20.)
- Blackwater honlapja, elérhető: <http://blackwaterusa.com/>
- KBR honlapja: <http://www.kbr.com/>
- CIA World Factbook, *Sierra Leone*, elérhető: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sl.html> (2012.10.12.)
- Human Development Report – Regional and National Trends in the Human Development Index 1980-2011 elérhető: <http://hdr.undp.org/en/data/trends/> 2012. okt. 26
- DEZSŐ András: *Sierra Leone – Megcsonkítva*, Index elérhető: <http://konfliktus.index.hu/megcsonkita.htm> (2012.10. 23.)
- BÜR Gábor: *Az apartheid Dél-afrikában*, elérhető: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/az_apartheid_del_afrikaban/ (2012.10.27.)
- Anthony C. LOBAIDO: Executive Outcomes, WND 1998. elérhető <http://www.wnd.com/1998/08/3290/> (2012.10.20.)

HADTUJOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Sierra Leone - military expenditure, elérhető: <http://www.indexmundi.com/facts/sierra-leone/military-expenditure> (2012.10.20.)

Ian SMILLIE, Lansana GBERIE, Ralph HAZLETON: *Heart of the Matter, Sierra Leone, Diamonds & Human Security*, Partnership Africa Canada, 2000. január, elérhető: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter-full-2000-01-eng.pdf (2012.10.23)

Tom COOPER & Court CHICK: *Sierra Leone 1990-2002*, ACIG journal, elérhető: http://www.acig.org/artman/publish/printer_462.shtml (2012.10.20.)

Mark SHAW: „The Middleman”: *War Supply Networks in Sierra Leone and Angola*. Clingendael, Netherlands Institute of International Affairs, 2003.. elérhető: http://www.clingendael.nl/publications/2003/20030300_cru_working_paper_10.pdf, (2012-10-23.)

GIBER Mátyás: *A gyémánt szerepe a Sierra-Leone-i polgárháborúban*: in. Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata III. évfolyam 2006/3-4. szám elérhető: www.kul-vilag.hu/2006/0304/giber.pdf (2012.10.20.)

MASSAQUOI, Mohamed, *Sierra Leone: Kamajors Regroup, Argue Over Le 20 Million*, elérhető: <http://allafrica.com/stories/201110250697.html> letöltés ideje: (2012. 10. 24.)

NÉNYEI Judit: *Civilek a harcmezőn* elérhető: <http://www.kulugyiintezet.hu/doc/files/rendezvenyek/2009/2009-04-16/eloadas.pdf> (2012.10.23)

David ISENBERG: *A Fistful of Contractors: The Case for a Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq* Research Report 2004.4 September 2004. elérhető: <http://www.scribd.com/doc/9572460/46/Vinnell-US> (2012.10.20.)

KATONA Béla - *Privatizált háborúk: Katonai és biztonsági magánvállalatok tevékenysége háborús területeken* 2011, elérhető: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/publikacio/katona_bela02.pdf (2012.10.23.)

Sierra Leone, Captain Strasser is ousted from office, elérhető: http://freespace.virgin.net/ambrose.ganda/Vol2_1.htm (2012.10.27.)

Sierra Leone, elérhető: http://www.acig.org/artman/publish/printer_462.shtml (2012.10.26.)

HUTCHFUL, Eboe: *The ECOMOG Experience with Peacekeeping in West Africa*, elérhető: <http://www.iss.co.za/pubs/monographs/No36/ECOMOG.html> (2012.10.27.)

YEOMAN, Barry: *Soldiers of Good Fortune*, elérhető: <http://www.motherjones.com/politics/2003/05/soldiers-good-fortune> (2012.10.27.)

CIA: *The World Factbook*, elérhető: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sl.html> (2012.10.27.)

Anthony C. LOBAIDO: *Executive Outcomes, A new kind of army for privatized global warfare*, <http://www.wnd.com/1998/08/3290/> (2012.10.27.)